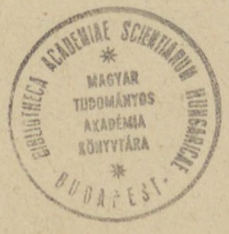
AZ ÉPITÉSZETELMÉLET ÉS GYAKORLAT NÉHÁNY KÉRDÉSE J.V.SZTÁLIN "A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban" c. müvének és a XIX. Pártkongresszus határozatainak fényében

Épitészettörténeti és elméleti közlemények 2. sz.-nak
m e l l é k l e t e.

Kiadja: Magyar Tudományos Akadémia Épitészettörténeti
Főbizottsága.

A.K.Rota/1953/180/1792.

Az épitészetelmélet és gyakorlat néhány kérdése J. V. Sztálin "A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban" c. müvének és a XIX. Pártkongresszus határozatainak fényében

Irta: Fedorov-Davüdov A.A., a Szovjetunió Ép. Akadémiájának levelező tagja

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XIX. Kongresszusa óriási fontosságu, történelmi jelentőségü esemény volt országunk és az egész világ kommunista pártjainak életében és fejlődésében. Nagy szerepet játszik abban a küzdelemben, melyet az egész dolgozó emberiség a demokráciáért, békéért világszerte viv.

A XIX. Kongresszus megmutatta a Párt törhetetlen egységét, a központi bizottság és szeretett vezérünk és tanitónk, Sztálin elvtárs körüli tömörülését.

J. V. Sztálinnak a Kongresszus előestéjén megjelent uj lángeszü müve, a "Szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban", élénk fénnyel világitotta meg a kommunizmushoz vezető utat. G. M. Malenkov elvtárs kongresszusi beszámolójában a kommunista társadalom épitésére vonatkozó tudománynak nevezte. A sztálini eszmékkel felfegyverzett kongresszus kidolgozta a kommunizmus épitésének nagyszerü terveit.

J. V. Sztálin elvtárs lángeszü müve, a "Szocislizmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban", a XIX. Pártkongresszus határozatai és Sztálin elvtárs beszéde a kongresszus záróülésén --a harc és a győzelem nagy programmját képviselik. Élénken megvilágitják a fejlődés utját és ezzel a kommunizmus épitésének nagy cselekedeteire mozgositják a szovjet népet egész haladó emberiséget pedig a békéért és demokráciáért vivott harcra lelkesitik.

Azoknak a kérdéseknek óriási körében, amelyekkel a XIX. Kongresszus foglalkozott, a kulturális kérdések fontos helyet foglalnak el. Malenkov elvtárs is nagy figyelmet szentelt ezeknek beszámolójában. Rámutatott arra, hogy milyen óriási jelentőségüek a marxista-leninista elmélet továbbfejlesztése szempontjából Sztálin elvtárs lángeszü nyelvtudományi és közgazdasági müvei. "Sztálin elvtárs munkái, mondotta G. M. Malenkov, - ékes bizonyitékai annak, hogy milyen rendkivüli jelentőséget tulajdonit Pártunk az elméletnek."

Arhitektura SzSzSzR, =953.. 3. sz.

Malenkov elvtárs a pártszervezetek egyik legfontosabb feladataként a következőket jelölte meg : "Véget kell vetnünk az ideológiai munka lebecsülésének, erélyesen harcolnunk kell az ideológiai hibák és ferditések iránt megnyilvánuló liberalizmus és lazaság ellen, rendszeresen emelnünk és tökéletesitenünk kell kádereink eszmei-politikai képzettségét; fel kell használnunk az ideológiai nevelés minden eszközét: propagandánkat, agitációnkat, sajtónkat a szovjet emberek kommunista nevelésére; magasabb szinvonalra kell emelnünk a szovjet tudományt, a tudományos munkában ki kell fejlesztenünk a birálatot és a vélemények harcát, szemelőtt tartva, hogy csakis ezen az uton haladva töltheti be a szovjet tudomány küldetését - csakis igy foglalhatja el az első helyet a világ tudományában". Nincs szükség annak bizonyitására, hogy ez a követelmény egyforma mértékben vonatkozik a tudomány és müvészet minden müvelőjére.

A tudomány és müvészet kérdései a Kongresszuson az ötödik ötéves tervre vonatkozóan hozott határozatokban és sok küldött felszólalásában is visszatükröződtek. Azt a jelentőséget, melyet Pártunk a kulturális kérdéseknek tulajdonit, az is bizonyitja, hogy pártszerveink vezetői között igen nagy-számu kulturális közéleti személyiség foglal helyet.

A szocialista szovjettársadalom páratlanul kedvező fejlődési feltételeket biztositott a müvészet számára és óriási társadalmi jelentőséget kölcsönzött neki. A müvészetnek ez a jelentősége és szerepe a kommunizmus épitésének feltételei között még fontosabbá válik.

V. I. Lenin és I. V. Sztálin arra tanit bennünket, hogy a kommunizmus győzelmének egyik feltétele a kulturális szinvonal és politikai öntudat nagymértékü felemelése. A dolgozók kommunista nevelése igen nagy és fontos feladat.

A "Szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban" c. lángeszü müvében I. V. Sztálin a kommunizmusba való átmenet harmadik alapvető előfeltételeként azt a követelményt támasztja, hogy a társadalom olyan kulturális fejlődését kell elérni, amely a társadalom minden tagja számára fizikai és szellemi képességeinek általános fejlődését biztositja.

A müvészet a tömegek nevelésének egyik eszköze, szokatlanul mély benyomást keltő és hatékony propaganda- és agitációs eszköz. Fontos szerepet játszik a nép általános szellemi fejlődésében, érzéseinek, esztétikai izlésének gazdagitásában és fejlesztésében.

Nehéz egyszerre áttekinteni azoknak a feladatoknak sokaságát, amelynek Sztálin elvtárs müvével és a kongresszusi határozatokkal kapcso-

latban felmerülnek. Ezek szolgálnak majd a szovjet művészet gyakorlati művelőinek és teorétikusai munkájának alapjául. Már most meg kell kisérelni, hogy a legfontosabbakat közülük akár csak a legáltalánosabb alakban megfogalmazzuk.

Azok közül a kérdések és tételek közül, amelyek közvetlen kapcsolatban állnak az épitéselmélettel és gyakorlattal, mindenek előtt azt a lángeszü pontosságu meghatározást kell megemliteni, amely szerint a tudományos törvények, az emberek akaratától függetlenül lejátszodó objektiv folyamatok visszatükröződései. Sztálin elvtárs arra tanit bennünket, hogy a tudomány objektiv törvényeit ugy kell felismerni és megfogalmazni, hogy a valóság tanulmányozásából vezetjük le azokat. Az emberek nem tudják tetszésük szerint "megszüntetni" vagy "kialakitani" ezeket a törvényeket és ezek éppen ezért objektiv törvények. "Az emberek ezeket a törvényeket felfedezhetik, megismerhetik, tanulmányozhatják, cselekedeteikben számbavehetik, a társadalom érdekében felhasználhatják, de megváltoztatni vagy hatályon kivül helyezni nem képesek".

Sztálin elvtárs hangsulyozza, hogy a tudomány lényege az objektiv törvények felfedezése és megfogalmazása, hogy "a tudomány nem élhet és fejlődhet az objektiv törvényszerüségek felismerése, ezeknek a törvényszerüségeknek tanulmányozása nélkül". Ennek a sztálini tételnek tudományunk, többek között az épitéselmélet és történet alapjává kell válnia. Az épitészet fejlődési törvényeinek, társadalmi előfeltételeinek és a különböző társadalmi alakulatokban betöltött társadalmi szerepének tanulmányozása igen fontos feladat. A szovjet müvészettörténetnek elég szép eredményei varnak az épitéselmélet és történet tanulmányozása terén. Nem foglalkozunk azonban még eléggé az épitészet objektiv törvényszerüségeinek, sajátosságainak és történeti fejlődésének elemzésével és megállapitásával.

Az épitéstörténet terén az utóbbi időben bizonyos aránytalanság tapasztalható a tényanyag gazdagsága, leirásának és elemzésének alaposssága, valamint az elméleti következtetések szegényessége és bátortalansága között. Ebben a tekintetben jellemző a nemrégiben megjelent orosz épitéstörténeti tankönyv. Bár a felhalmozott anyag nagy mennyisége és a szovjethatalom éveire eső tudományos felfedezések összegezése tekintetében igen jelentős értéket képvisel, az épitészeti jelenségek kiértékelése és szociális magyarázata, az épitészet történelmi fejlődési törvényszerüségeinek feltárása tekintetében igen gyenge. Pragmatikus tárgyalásmód jellemzi az egyes épitőművészek munkásságával foglalkozó legtöbb monográfiát. Az ilyen monográfiák értékét az uj ténybeli felfedezésekkel, meghatározásokkal, levéltári adatokkal mérik.

Az építéstörténet terén a legnagyobb gyengeség továbbra is az marad, hogy a szerzők nem nagyon értenek ahhoz, hogy az építészeti elemzést összekapcsolják a szociális elemzéssel és gyengén tárják fel az építészeti alkotások eszmei társadalmi tartalmát.

Az építészet specifikumának problémája, megjelenésének és kifejező eszközeinek kérdése I. V. Sztálin "Marxizmus és nyelvtudomány" cimü müve tanulmányozásának következtében erősen magára vonta a figyelmet. Sokan azonban, annak ellenére, hogy elismerik az építészet specifikuma tanulmányozásának szükségességét, még mindig kerülik az építészeti forma, müvészi kifejező eszközök kérdéseibe való elmélyedést, mert félnek, hogy formalizmusba esnek. De hiszen a formalizmus lényege nem a forma iránti érdeklődés, hanem a forma helytelen értelmezése, a formának a müvészet vezető elve és lényegeként való kezelése. Mig pl. az építészeti alkotás tartalmának olyan értelmezése, amely értelmének tulajdonképpen a "fal eszméjére", a "boltiv eszméjére", az "oszlopsor motivumára" stb. való visszavezetése formalizmus és egyáltalán nem az építészet tartalmát fejezi ki, addig a fal, a boltiv és az oszlopsor stb. a forma specifikus kifejező eszközei az építészetben.

Számos olyan teoretikus idealista felfogásának kritikája, akik egyik-másik alkotó vagy stilusmódszert és formát örökérvényü kánonikus törvényekké avatnak, egyáltalán nem azonos szükségszerüen e formák konkrét, objektiv jelentőségének tagadásával. Kialakulásuk folyamán kétségtelenül az anyagi valóság meghatározott törvényszerüségeinek felismerései és visszatükröződései voltak. A mult különböző építészeti rendszereiben történetileg korlátozott alakban jutott kifejezésre az objektiv törvényszerüségek megismerése, "a tárgy kellő mértéktartással való megközelitése", melyet K. Marx az ember értelmes tevékenysége és az állat cselekedetei közötti döntő különbségnek tartott.[1./]

Az antik oszloprend pl. azért élte tul korát, mert az anyagi világ objektiv törvényszerüségei jutnak kifejezésre benne, mert olyan építészet vivmánya, amely az emberiség müvészeti fejlődésének egyik foka volt, mert olyan rendszer, amely a legkülönbözőbb konkrét tartalmat képes kifejezni. Az oszloprendet nem szabad az arányok kánonikus rendszerének tekinteni. Az oszloprend a történelem során változott, aminthogy változott az olszloprend alkalmazása is. Változásai során azonban az oszloprendszer megőrizte termé szetét, alapvető lényegét.

Itt foglalkoznunk kell azzal, hogy miképpen tárja fel a nyelv objektiv törvényeit Sztálin elvtárs a nyelvtudománnyal foglalkozó munkáiban.

1./ Marx K. Filozófiai kéziratok, 1844 /Marx és Engels a müvészetről c. gyüjt. Moszkva 1937. 57. old.

Ugyanakkor emlékeznünk kell arra, hogy az épitészet formai kifejező eszközeit nem hasonlithatjuk a nyelvhez. Kétségtelen azonban, hogy végső fokon azok is objektiv jellegüek és az épitéselméletben azokat rendszerezni kell. Ha bizonyos épitészeti irányzatoknak és stilusoknak, épitészeti rendszereknek történeti és osztályjellegük is van, ez még nem jelenti azt, hogy maguk a tektónikai és arányszabályok stb. szubjektiv jellegüek. A müvészettörténeti értelmezésének nem szabad a müvészeti haladás tagadásává, annak tagadásává válnia, hogy a müvészetben vannak olyan meghatározott törvények és szabályok, amelyeket meg lehet tanulni és amelyek a müvészeti alkotások müszaki tulajdonságai, mesterségbeli kiválóság értékelésének és minősitésének alapjai.

Az épitéselmélet és gyakorlat számára alapvetőnek kell tekinteni Sztálin elvtársnak azt a tételét, hogy a társadalmi alakulatokat specifikus törvényeik nemcsak elválasztják egymástól, hanem valamennyi alakulat közös gazdasági törvényei össze is kötik egymással.

Ezzel függ össze a politikai gazdaságtan egységének követelménye, mely szerint ez olyan tudomány, amely tanulmányozza "az anyagi javak társadalmi termelésének és elosztásának törvényeit az emberi társadalom különböző fejlődési fokain". Sztálin elvtárs kiméletlenül szétzuzza Jarosenkónak azokat a tudományellenes kitalálásait, melyek szerint nincs egységes politikai gazdaságtan és melyek szerint a korábbi társadalmi formációk politikai gazdaságtanának állitólag semmilyen jelentősége nincs a szocializmus gazdaságtana számára. Sztálin elvtárs pompásan bebizonyitja, miképpen vezet Jarosenkonál a termelési viszonyok jelentőségének tagadása a szocializmusban oda, hogy "elmélete" szerint a szocialista rendszer "gazdasági bázis" nélkül marad, vagyis tudományellenes, üres fecsegéshez. Sztálin elvtárs megcáfolja Notkinnak azt a téves elképzelését is, amely szerint az emberek először a szocializmusban képesek a gazdasági törvényeket a társadalom érdekében felhasználni. Sztálin elvtárs azt tanitja, hogy "a gazdasági folyamatok, gazdasági törvények felhasználása a társadalom érdekében bizonyos mértékben megtörténik nemcsak a szocializmusban és a kommunizmusban, hanem más alakulatokban is".

Sztálin elvtársnak ezek az utmutatásai óriási jelentőségüek az egész szovjet müvészet, igy többek között az épitészet elmélete és gyakorlata számára is. Az épitéselméletnek is tanulmányoznia kell mind az adott kor specifikus törvényszerüségeit, mind pedig az épitészetnek, mint társadalmi jelenségnek, valamennyi korra egyaránt érvényes általános fejlődési törvényszerüségeit. I. V. Sztálin utmutatásai mozgósitanak az örökség le-

becsülése, a szovjetművészet és a multbeli művészet sajátosságainak és tulajdonságainak gépies, vulgáris szembeállitása elleni harcra.

Kétségtelenül téves és elfogult volt az a közelmultban még uralkodó felfogás, mely szerint a forradalom előtti orosz művészet a teljes hanyatlás és bomlás művészete volt. A valóság ezzel szemben az, hogy a burzsoá kultura általános elfajulása mellett, az orosz művészetben megmaradtak és tovább éltek azok a realista, haladó irányzatok, amelyeknek szerep jutott a szocialista realista, szovjet művészet kialakitásában. Ha megfeledkeznénk erről, nem érthetnők meg azt, hogyan alakult ki a szovjet művészet, azt képzelnök, hogy a pusztaságból fakadt, melynek semmi kapcsolata sem volt a mult kulturájával és semmit sem vett át attól. Ez a kapcsolat pedig annál is világosabb, hiszen a legnagyobb szovjet épitészek, Sosuszev, Fomin, Zsoltovszkij, már a forradalom előtt is nagy mesterek voltak és munkásságuk haladó, élenjáró jelenség volt, mely szembe állt a kapitalista épiteszet hanyatlásával és bomlásával.

Mindez arra késztet bennünket, hogy ismét nyomatékosan emlékezetbe idézzük: Sztálin elvtársnak az a tanitása, mely szerint a fejlődés az uj és a régi küzdelme, nemhogy tagadná, hanem egyenesen feltételezi azt, hogy a szovjet épitészet az örökségben található minden értéket felhasznál. Sztálin elvtárs nagy folytatója és megvalósitója V. I. Lenin ama utmutatásainak, melyek szerint a szocializmus és kommunizmus az emberiség egész történelme során elért eredmények és vivmányok természetes következménye és melyek szerint nem lehet a kommunizmust felépiteni anélkül, hogy elsajátitanánk az emberiség részéről a multban kidolgozott ismeretek összességét, anélkül, hogy magunkévá tennénk az egész örökséget, beleértve a művészetit is.

Az az éles, leleplező birálat, mellyel Sztálin elvtárs Jarosenko gazdasági nihilizmusát és kalandorságát illette, összehasonlitásra kinálkozik a Marr-féle "uj nyelvtudomány" birálatával és leleplezésével. Sztálin elvtárs mindkét esetben hevesen tiltakozik mindannak könnyelmü tagadása ellen, amit régebben az adott tudományág területén müveltek. Nem véletlen, hogy Sztálin elvtárs Marr "uj tanitását" a proletkultosok és Rapp-követők fajtájához hasonlitotta. Jarosenko próbálkozásait, melynek az volt a célja, hogy felszámolják a szocializmus politikai gazdaságtanát, Sztálin elvtárs ugyancsak a marxizmusnak "bogdanovizmussal" való helyettesitéseként itéli meg. Mint ismeretes, Bogdanov "szervezési tudományának marxistaellenes elmélete volt a proletkult-mozgalom "elméleti" alapja.

Sztálin elvtárs Csemján Bednijhez intézett közismert levelében, 1930-ban, kiváló leckét adott abból, hogyan kell tisztelni és szeretni a

kulturális multat, az orosz nép forradalmi hagyományait. Itt annak a leninni tanitásnak folytatójaként lép fel, mely a mult nemzeti értékeinek megvédését és a torzitásoktól való megtisztitását hirdeti és megmutatja, hogyan vezet a nemzeti mult iránti tiszteletlenség szovjet népünk megrágalmazásához, a Szovjetunió és az orosz proletáriátus befeketitéséhez. Sztálin elvtársnak ez a levele azoknak a gondolatoknak és tételeknek elven továbbfejlesztése és folytatása, amelyek V. I. Lenin olyan munkáit hatják át, mint a "Nagyoroszok nemzeti büszkeségéről" vagy a Tolsztoj Leoról irott tanulmányok.

Emlékezzünk arra, hogy a szocialista realizmus módszerének sztálini meghatározása a szovjet müvészet alkotó módszerének az ellen a filozófiai szempontból vulgarizáló, az örökséggel szemben nihilista és a szovjet müvészet fejlődése tekintetében végtelenül káros RAPP meghatározás ellen irányult, amely azt a módszert "dialektikus módszerként" fogalmazta meg. Maga a "szocialista realizmus" kifejezés már magába foglalja a merész ujitás és hagyománytisztelet társitásának követelményét és arra mutat, hogy a szovjet müvészet lényege, ujszerüsége realizmusának uj szocialista tartalmában rejlik. Ez az elnevezés arra mutat, hogy a nagy hagyományokkal és mesteri iskolával rendelkező realista müvészet kialakult módszereit fel kell használni az uj élet és az uj eszmék bü ábrázolására. Irjátok az igazságot - tanácsolta Sztálin elvtárs az iróknak.

Az élet pompásan igazolta Sztálin elvtárs utmutatásainak reális voltát. Megmutatta, hogy azok a müvészet objektiv fejlődési törvényszerüségeit fogalmazzák meg a szocializmusban. Az élet elvetett mindenfajta álujitást, a konstruktivizmustól, egészen az uj élet jellegének állitólag "megfelelő", az "uj ütemet", a "proletáriátus világszemléletét" stb. kifejező, mesterkélt uj formákkal dolgozó szimbolizmusig.

A realista szovjet müvészet, a nagy orosz és klasszikus világmüvészet örököse, hatalmas sikereket ért el, az uj eszményeket kifejező, valóban ujszerü alkotásokat hozott és hoz szüntelenül létre.

A szovjet müvészet ujitó jellege elsősorban tartalmában, abban rejlik, amit védelmez, amit kifejez, akit és ahogyan uj társadalmi helyzetében kiszolgál, vagyis népi jellegében.

Ebből az uj tartalomból születik az uj forma is, de éppen, hogy születik, nem pedig kinyilatkozik és nem ez a forma az, ami számunkra elsősorban fontos és szükséges.

A szovjet művészet uj minősége, uj társadalmi helyzete, módszereinek ujszerüsége igen szemléltetően és nyilvánvaló módon mutatkozik meg az épitészetben. Mindezt az ujat támogatni kell, fel kell tárni és elméletileg általánositani kell.

A nagy Lenin már a Szovjetállam fennállásának kezdetekor azt tanitotta, hogy"a néptömegek sehol sem érdekeltek annyira az igazi kultu-rában, mint nálunk".

Az elmult három és fél évtized ezt a gyakorlatban is igazolta, azzal, hogy a kulturát sohasem látott virágzásra vezette.

A szovjetkultura, amely örököse, folytatója minden értéknek, minden haladásnak, amit az emberiség a multban elért, mintegy uj életre kelti ezt az örökséget. Felfedezi benne azt az igazi tartalmat, amelyet a multban, történelmi körülmények és az antagonisztikus osztályharc következtében, eltussoltak, vagy egyszerüen eltorzitottak. A szovjetemberek igy ismét felszinre hozták a középkori orosz épitészet hazafias tartalmát, felfedezték a szabadságszeretet eszméit és a jobbágy tartás elleni harcot Puskin és Gogolj müveiben, melyeket a reakciós arisztokrata és burzsoá irodalomtörténet-leplezett. Helyreállitották Glinka halhatatlan operájának, az "Ivan Szuszanyinnak" igazi értelmét. Az orosz festőművészek nagy alkotásai: A. Ivanov "Krisztus megjelenik a népnek", K. Brjullov "Pompei utolsó napjai", Rjepin "Zaporozsjei kozákok", Szurikov "Morozova bojárasszony" c. festményei stb. először a Pártunk vezette szovjet tudományból kaptak igazi értelmezést és magyarázatot.

Moszkva szocialista átépitésének gyakorlata szemléltetően mutatja az ujitásnak ezt a szerves összekapcsolását az örökség megőrzésével, uj életrekeltésével, valódi tartalmának feltárásával. Megmutatkozott ez a Vörös tér átépitésénél, ahol az olyan tartalmában és formájában uj épitmény, mint V. I. Lenin mauzóleuma, szervesen beleolvadt a tér együttesébe és uj csengést adott annak, uj eszmei és politikai tartalommal töltötte meg azt. A Vörös tér, amely az orosz történelem annyi izgalmas eseményének szemtanuja volt, élénk eszmei kifejezésü városközponttá, haladó hazafias eszméket kifejező épitészeti együttessé lett.

Moszkvai magasépületek, amelyek mind technikai, mind müvészeti szempontból a szovjet épitészet ujitó jellegü alkotásai, egyben az örökség alkotó szellemü elsajátitásának mintaképei is. Mint ismeretes, ezeket az épületeket Sztálin elvtárs kezdeményezésére és utmutatása szerint épitették. A magasépületek épitésére vonatkozó határozat kimondta, hogy forma tekintetében ujszerüeknek kell lenniök és egyben összhangban kel állniok

a város történelem során kialakult sziluettjével. Nem szabad a külföldi felhőkarcolókat utánozniok, hanem eleven kifejező épitészeti arculattal kell rendelkezniök, eszmeileg tartalmasnak kell lenniök.

A magasépületek épitői egészében véve meg tudták valósitani ezeket az utmutatásokat és alkotó módon fel tudták használni az ó-orosz magasépitmények hagyományait, a diadalmasság eszméjét, amely alapjukul szolgált. Eredményeképpen pompás épitmények születtek, amelyek nagyszabásu méreteik ellenére sem keltik az emberben az elnyomottság érzéseit, hanem ellenkezőleg, a fényes öröm és szabadság érzését ébresztik, a szovjet társadalom anyagi és szellemi kulturája virágzásának eszméjét, kulturánk hatalmasságát és mélységes emberiességét személyesitik meg. Ezeknek az épületeknek köszönhető, hogy Moszkva nagyszerü épitészeti együttessé változott. A város egysége szemléltetően kifejezésre jut. Ugyanakkor, a magasépületek uj alakban és nagyobb méretekben helyreállitják Moszkva történelem során kialakult sziluettjét, melyet a multban a város általános beépitése fölé emelkedő bástyák és harangtornyok függőleges vonalainak sokasága jellemzett.

Sztálin elvtárs arra tanit bennünket, hogy a "gazdasági törvények felhasználásának osztálytársadalomban mindig és mindenütt osztályháttere van és a gazdasági törvényeknek a társadalom érdekében való felhasználása terén a zászlóvivő mindig és mindenütt a haladó osztály, mig a magukat tulélt osztályok ellenállást tanusitanak ezzel szemben.

Sztálin elvtárs a "Szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban" cimü müvében továbbfejleszti azt a bázisra és felépitményre vonatkozó tanitását, mely nyelvtudományi munkáiban található és bemutatja, hogyan segiti elő a haladó osztály az uj bázis kialakulását, mivel ez legszorosabb érdeke és hogyan hajtja ezzel előre a társadalmi fejlődést. Ez lehetővé teszi számunkra, hogy megértsük, hogyan lehet a müvészetben is a haladó tartalomnak ilyen általános jelentősége, amely meghaladja egyetlen osztály érdekeinek kereteit. Annak, ami a megszilárduló, bázisát védelmező vagy az idejét mult bázist szétromboló esztétikai felépitmény, általános emberi jelentősége lehet, mivel a haladó osztály szubjektiv érdekeltsége olyan müvészet megteremtéséhez vezet, amely azáltal, hogy helyesen tárja fel a valóság lényeges oldalait és jelenségeit, gazdagit bennünket, lépcsőfokot jelent az emberiség müvészeti fejlődésében. Az ilyen alkotás a kor és osztály keretein messze tulnövő jelentőségre tesz szert, objektiven tovább fejleszti, előre hajtja a müvészetet, mint a társadalmi tudat formáját. Ezzel megdőlt

azoknak egyik legfőbb érve, akik azt az elméletet védelmezik, mely szerint a művészet nem felépitmény jellegü.

Midőn a szovjet művészet felé fordulunk, emlékezetünkbe kell idéznünk I. V. Sztálin elvtárs fogalmazásában a proletárforradalmak és más osztályok forradalmai közötti különbséget. Ez a különbség abban rejlik, tanitja Sztálin elvtárs, hogy mig a mult forradalmai a kizsákmányolás egyik formáját másik formájával cserélték fel, addig a proletariátus forradalma - a Nagy októberi szocialista forradalom - az embernek ember által való kizsákmányolását minden formában megszüntette. A forradalmi proletariátus valamennyi dolgozó védelmezőjeként lép fel és a proletariátus osztályérdekei egybeolvadnak a társadalom tulnyomó többségének érdekeivel. Ez a szovjet művészet össznépi jellegének alapja, erre támaszkodik mélységes realizmusa. A szocialista szovjettársadalomnak nincs szüksége, sem valamiféle művészi szépitésre, sem az esztétikai illuziók valamilyen formájára.

A szovjet művészetelmélet és gyakorlat szempontjából óriási jelentőségü Sztálin elvtársnak a város és a falu közötti ellentét, a szellemi és testi munka közötti ellentét megszünéséről és a közöttünk levő lényeges különbség felszámolásáról szóló tanitása. Tudjuk, hogy Sztálin elvtárs még 20 évvel ezelőtt, abban az időben, amikor Pártunk központi bizottságának a városépitésre vonatkozó alapvető határozatait kidolgozta, a szocialista város jellegére vonatkozó kérdésnek azzal a megoldásával szolgált, amely a szovjet városépités elméletének és gyakorlatának alapjává vált. Sztálin elvtárs határozottan megcáfolta mind az urbanista, mind pedig a dezurbanista elméleteket. Rámutatott arra, hogy a város az iparvidékek leggazdaságosabb települési tipusa és a közszolgáltatások és kultura számos előnyét nyujtja. Moszkvában 5-6 emeletes házakat kell épitsni, egyes középületeknél pedig -4 és -9 emelet is megengedhető.

Sztálin elvtársnak ezek az utmutatásai szolgáltak Moszkva átépitésének és uj épitkezéseinek alapjául. Ezen az uton kiváló eredményeknek tekinthetők azok a magasépületek, amelyek Moszkvában Sztálin elvtárs elgondolása nyomán épültek. Országunk uj városainak épitésénél és számos régi város ujjáépitésénél sok olyan szép épületet és együttest alkottak, amelyek szovjet épitészetünk vivmányai, a Párt és Sztálin elvtárs utmutatásainak megvalósulásai. Az az alapelv, amely a várost egységes orgamizmusként, hatalmas együttesként fogja fel, a mi épitésünk alapelve. Ezt pedig épitészetünk teljes egészében Sztálin elvtárs bölcs utmutatásainak köszönheti.

Sztálin elvtárs már a XVII. Pártkongresszuson elmondott beszámolójában rámutatott arra a gyökeres különbségre, amely a mi szovjet

városunk és a tőkés város között fennáll és amelynek a lényege az, hogy nálunk megszüntek a külvárosi nyomortanyák, megszünt az ellentét a város diszes központja és nyomoruságos szélei között. "Ujonnan épült szép és világos munkásnegyedek váltották fel őket, melyek nálunk sok esetben jobban festenek, mint a város központi kerületei". /Sztálin/

J. V. Sztálin elvtárs a "Szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban" c. művében tovább fejleszti a szocialista városról, annak természetéről, országunk gazdaságában és kulturájában betöltött szerepéről és jelentőségéről szóló tanitását. Sztálin azt tanitja, hogy a város és a falu közötti ellentétek megszünése nem vezet a nagyvárosok pusztulásához: "A nagyvárosok nem pusztulnak el, sőt uj nagyvárosok keletkeznek, mint olyan központok, amelyekben a kultura növekedése a legnagyobb, mint olyan központok, amelyek nemcsak a nagyiparnak, hanem a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és az élelmiszeripar valamennyi ága hatalmas fejlődésének is központjai. Ez a körülmény megkönnyiti az ország kulturális felvirágzását és elvezet a városi és falusi életfeltételek kiegyenlitődéséhez". Mindez sok mindenre kötelezi a szovjet épitészeket az épitészet művészi szinvonalának emelése, valamint annak a feladatnak terén, hogy korunk nagyságát és szépségét az épitészet eszközeivel megörökitsék, az épitészetet az emberek társadalmi nevelésének, kulturájuk, esztétikai érzékük emelésének eszközeként használják fel.

Tulajdonképpen a város architekturája, különösen egész főutvonalak, terek és negyedek beépitése határozza meg a város arculatát. Az architekturának a város jellegét kell kifejeznie, szocialista tartalmát az adott, konkrét sajátosságban, melyet a város fekvése, története, gazdasági és kulturális fejlődése határozza meg. Az architekturának ki kell mutatnia a város arculatát, széppé kell tenni azt. A város architekturájának nevelő, fegyelmező hatást kell gyakorolnia lakósaira. Az architektura ilyen nevelő, fegyelmező szerepére élénk példa lehet a multból Leningrád klasszikus együtteseinek szerepe, a szovjet épitészetben pedig az olyan épitmények, mint a metro, vagy a Moszkva csatorna és Lenin-csatorna műtárgyai. A "Művészet esztétikai viszonya a valósághoz" cimü tanulmányában már Csernisevszkij is beszélt arról, hogy "az érzés, melyet a szép kelt az emberben - tiszta boldogság". Ezt a tiszta boldogságot kell a szovjet emberben épitészetünknek keltenie.

A szovjet művészeti gyakorlat szempontjából nagy jelentőségü Sztálin elvtárs utmutatása bizonyos lényegtelen különbség fennmaradásáról az ipari és mezőgazdasági munka és a szellemi és testi munka között, még

a köztük fennállott lényeges különbségek megszünése után is. Ez a tétel különösen fontos annak a megértéséhez, hogyan kell a müvészetben konkréten ábrázolni a mi szovjet embereinket, a kommunizmus épitőit, hogyan konkréten kiszolgálni lakó- és középületek épitése iránti szükségletünket.

Sztálin elvtárs emlitett müvében lángeszü meghatározást nyujtott a tőkés és a szocialista termelés alaptörvényeiről. Az alaptörvényeknek ez a meghatározása és a tőkés és a szocialista termelés egyenes ellentétes céljainak meghatározása alapul szolgál számunkra, ahhoz, hogy megértsük az épitészet fejlődésének természetét és jellegét a kapitalizmusban és szocializmusban.

Már Marx rámutatott arra, hogy a "tőkés termelés például bizonyos szellemi termelési ágakkal, igy a müvészettel és költészettel ellenségesen áll szemben. A kapitalizmus kedvezőtlen beállitottsága a müvészettel szemben végső fokon arra vezethető vissza, hogy a tőkés termelés célja nem az áruk, hanem az értéktöbblet termelése. Marx rámutatott arra, hogy a kapitalizmus a munkást "érzéketlen, szükségletektől megfosztott lénnyé változtatja, ugyanugy, mint tevékenységét is minden más tevékenytől elhatárolt tiszta absztrakcióvá teszi". Sztálin elvtárs továbbfejleszti a marxizmus megalapitóinak tételeit és a tőkés termelés célját a profitszerzésben határozza meg, amelynél "az ember a maga szükségleteivel eltünik a látókőréből". A kapitalista embertelenségnek ez a végzetessége a müvészetre nézve, legerősebben az épitészetben mutatkozott meg, éspedig azért, mert az az anyagi kulturának is része és ezért legközvetlenebbül függ a tőkés termelési módtól. Annak következtében, hogy igen nagymértékben függ a tőkés termelési módtól, az épitészet ebben az időszakban lemarad a többi müvészet mögött. Voltak természetesen más, szorosabban ideológiai, de az épitészet természetéből, specifikumából fakadó okai is annak, hogy az épitészet a kapitalizmus korában elmarad a többi müvészettől. Számunkra itt az fontos, hogy megértsük a burzsoá épitészet gyengeségét és elfajulását, ami annak az eredménye, hogy a kapitalizmusban "az ember a maga szükségleteivel eltünik a látókörből". Ez legélesebben a kapitalista lakásépitésben mutatkozik meg, a városépités problémájának megoldhatatlanságában. A kapitalizmusnak ez az emberellensége azonban legtisztábban a konstruktivizmus elméletében és gyakorlatában jut kifejezésre. Sztálin elvtárs tanitása a modern imperializmusról kiváló eszközt ad kezünkbe a konstruktivizmus és funkcionalizmus végleges leleplezésére. Ennek nagy jelentősége van számunkra, de különösképpen a népi demokratikus országok épitészete számára, ahol még igen erősen élnek a konstruktivizmus csökevényei.

Nálunk pl. a realizmust az épitészetben még mindig ugy értelmezik, mint az épület rendeltetésének, szerkezetének, anyagának stb. hü kifejezését. A realizmusnak ez a téves értelmezése figyelmen kivül hagyja a legfontosabbat - az alakot az épitészetben, amelyre vonatkozóan tulajdonképpen realizmusról beszélni kellene. A realizmus lényege, vagyis az élethüség a müvészetben a valóság visszatükrözésének igazságában, a társadalmi ember müvészet által ábrázolt érzéseinek és élményeinek igazságában, az adott müalkotásban kifejezett eszmék igazságában rejlik. A müvészi formák kifejező eszközeinek igazságát ennek megfelelően az határozza meg, hogy mennyire segitenek hüen kifejezni a valóságot, eszméket és érzéseket visszaadni, és egyáltalán nem abban, hogy megfelelnek-e az anyagnak, zsánernek stb. Tolsztoj Leo "Háboru és béke" cimü müvének realizmusa nem abban nyilvánul meg, hogy ez a mü hüen fejezi ki a regény "természetét", hanem abban, hogy hüen fejezi ki a történelmi valóságot, az emberi jellemeket, a tipikus körülményeket. Az a tény, hogy az épitészet nem ábrázol konkréten embereket, tárgyakat és eseményeket, sajátossá teszi alakját, de nem változtat a dolog lényegén. Az alak az épitészetben is az ideológiai fogalom és igazságának, realizmusának kritériuma ugyanaz, vagyis a valósággal való összhang. A szovjet épitészet nem az épületek valamiféle "eszméit" fejezi ki, hanem a szovjet ember tudatának tartalmát adó általános eszméket: a hazafiasság, korunk nagysága és szépsége eszméjét, az embernek, mint legfőbb értéknek eszméjét stb. Ami pedig azt a törvényszerü szükséget illeti, hogy a szinház szinházra hasonlitson, ne pedig fürdőre, vagy, hogy az anyagot az épitészetben maximális esztétikai és gazdasági célszerüséggel használják fel, - ezek a jogos követelmények a kérdések egészen más sikján mozognak, mint a realizmus kérdései. A mümárvány pl. indokolt, bár a vakolat természetének "eltorzitása", bár látszólag nem "élethü". Ezzel szemben a márvány olyan kezelése, amelynél vakolathoz hasonlóvá válik, nyilvánvalóan nem igaz. A dolog lényege itt nem az "anyag természetének kifejezése", hanem azoknak az eszméknek és érzéseknek leghatásosabb kifejezésére való felhasználása, amelyeknek realizmusa a valóság helyes, igaz visszatükrözésében nyilvánul meg. Az épitészet történelmi fejlődése során tudatosan alkalmazott illuziókeltő tagoló módszereket, diszitéseket stb. A realista épitésznek természetesen alkalmazkodnia kell a célszerüséghez és logikához. A célszerüség azonban egyedül még nem realizmus, magát a célszerüséget pedig a realista épitésznek nem szabad vulgáris funkcionális értelemben felfognia.

Sztálin elvtárs tanitása a modern kapitalizmus alaptörvényéről kiváló fegyvert ad a szovjetemberek kezébe a modern imperialista országok hanyatló, elfajuló müvészetének leleplezésére. Sztálin elvtárs ezt tanitja: "A modern kapitalizmus gazdasági alaptörvényének fő vonásait és követelményeit körülbelül igy lehetne megfogalmazni: a maximális tőkés profit biztositása az adott ország lakossága többségének kizsákmányolása, tönkretétele és nyomorbadöntése utján, más országok, különösen az elmaradott országok népeinek leigázása és rendszeres kifosztás utján, amit felhasználnak a legmagasabb profit biztositására". Sztálin elvtársnak ez a tanitása a modern kapitalizmus alapvető vonásairól teljes tisztasággal feltárja előttünk az elfajuló kapitalista álmüvészet alapvető vonásait, alapvető irányzatát is. Kiváló fegyvert ad kezünkbe ennek az imperializmust kiszolgáló álmüvészetnek, a háborus gyujtogatásban vitt szerepének, az ember vadállati ösztöneinek kinevelésére való felhasználásának, a tömegek elbutitására, banditák "nevelésére" való felhasználásának leleplezésére, akiket azután a Szovjetunióra és a népi demokratikus országokra lehet szabaditani.

Sztálin elvtárs meghatározása a szocializmus gazdasági alaptörvényéről élénk szinben világitja meg a szovjet müvészet, igy többek között az épitészet természetét. Sztálin elvtárs ezt tanitja: "A szocializmus gazdasági alaptörvényének lényeges vonásait és követelményeit körülbelül igy lehetne megfogalmazni: az egész társadalom állandóan növekvő anyagi és kulturális szükségletei maximális kielégitésének biztositása a szocialista termelésnek a legfejlettebb technika alapján történő szüntelen növekedése és tökéletesedése utján". Ez az alapelv az épitészetben az emberről való sztálini gondoskodásban, abban a követelményben jut kifejezésre, hogy a tudomány és technika minden vivmányát olyan lakó- és középületek megalkotására kell felhasználni, amelyek maximális mértékig kielégitik a szovjetemberek anyagi és szellemi szükségleteit. Ennek a követelménynek felelnek meg a szovjet épitészet legszebb alkotásai: a földalatti vasut állomásai, a taskenti szinház, a Moszkva csatorna mütárgyai, a magasépületek stb. A szovjet épitészetben a hasznosság és szépség egységének klasszikus alapelve fejlődik tovább.

Az ötéves tervre vonatkozóan a Pártkongresszuson elfogadott irányelvekben előirányzott nagyszabásu ipari és lakásépités a szovjet épitészet további felemelkedésének és virágzásának hatalmas tényezője. Ahhoz, hogy képet alkothassunk magunknak ennek az épitésnek lendületéről, elegendő rámutatni arra, hogy felöleli a sztálingrádi, kahovkai és kujbisevi villamos erőmüvek épitését, számos más nagy vizierőmü épitésének megkezdését, hogy

egyedül az állami épitkezések keretében kb. 105 millió m^2 összterületü lakóépületet kell felépiteni. Ezeknek a nagyszabásu feladatoknak kivitelezése nagy felelősséget ró az épitőkre és épitészekre. Megköveteli minden erőforrás mozgositását, a teljes figyelmet, az alkotó kezdeményezés, találékonyság fejlesztését, az épités olcsóbbó tételét. Az ötéves tervre vonatkozó irányelvek megkövetelik a tipustervezés és nagyipari épités minden vonatkozásu fejlesztését. Ugyanakkor, még igen sok épitészünk alig foglalkozik ezzel és azt a nézetet vallja, hogy müvészi csak a maga nemében egyedülálló épület lehet.

A tipustervezésben még mindig alig vesznek részt az épitészet legnagyobb mesterei. A rendelkezésre álló tervek zömmel szürkék, hervadtak, a házak formakompoziciója általában egyszerüsitett. Pedig elegendő csak arra a számos XIX. század elejéről származó klasszicista középületre és különösképpen lakóházra gondolni, amelyekkel Moszkvában és különösen a vidéki városokban mindmáig találkozunk, hogy megértsük: az épités tipizálása, egyszerü és olcsó anyagok alkalmazása legkevésbbé sem vezet az épületek egyhanguságához, jellegtelenségéhez. Meg kell tanulmunk kifejező, szép arányu és formáju házak valóban mintaszerü tipusainak kidolgozását.

A mi tipusházaink természetesen élesen elütnek a klasszicizmus házaitól eszmei és müvészi tartalmukkal: más az elrendezésük, emeletszámuk, általános léptékük stb. A megnagyobbitott méretek azonban egyáltalán nem csökkentik a szovjet épitészek müvészi lehetőségeit a klasszicizmus tervezőivel és épitészeivel szembe. Sőt, ellenkezőleg, növelik, szélesitik ezeket a lehetőségeket. Még fokozottabban érvényes ez a komplex tervezésre. A különböző méretü, homlokzati hosszuságu és alaku épületek társitásával az épitésznek lehetősége nyilik számtalan különféle kompoziciós változat kialakitására, igen festői és eredeti épületkomplexumok felépitésére.

Felesleges külön beszélnünk arról, hogy mennyire megnőnek a tipusépités lehetőségei az együttesnél, egész főutvonalak, negyedek, olykor egész városok tervszerü beépitésénél. Az együttes elve hatalmas lehetőségeket tár fel a tipusépitkezés előtt. Ilyen lehetőségeket nyit az épites nagyipari alapokra való fektetése, nagytömbös és paneles szerkezetek, kerámiatömbök, öntöttkőből készült burkolóelemek stb. alkalmazása is.

A szovjet épitésznek ismernie kell és alkotó módon fel kell használnia mindezeket az uj nagyipari eszközöket, értenie kell ahhoz is, hogy azokat rugalmasan használja fel az épület müvészi külsejének kialakitására, mint ahogy ezt a kézi, nem gépesitett épités régi anyagaival

és eszközeivel tette. Az ötéves terv megvalósitása épitésünk, épitészetünk műszaki és művészi szinvonalának tetemes emelését követeli meg.

Könnyü megérteni, hogy a nagyszabásu épitésnél a tipusterv legkisebb gazdaságtalanságának nagyon hatrányos következményei lehetnek, viszont minden megtakaritás, még a legcsekélyebb is, minden észszerüsités, a munkatermelékenység müvelése, az anyagtakarékosság stb. óriási hatást nyujt. Könnyen megérthetjük, milyen felelősség terheli a szovjet épitészeket annak a sokezer épületnek kifejező arculatáért, melyeket az ötéves terv során épiteni fognak és amelyek sok tekintetben városaink arculatát meg fogják határozni. Ugy maradnak fenn majd az épitészetben, mint korunk, a kommunizmus épitésével kapcsolatos nagy munkák korának megszemélyesitői, ei kell majd mondaniok utódainknak, hogy miért éltek, mit éreztek a kommunizmus épitői. Az épitészetet sokan évszázadokon át fennmaradó kőkronikának nevezték. Nagy felelősség hárul azokra, akikben a nép megbizott, akiket társadalmunk arra a feladatra jelölt ki, hogy a történelem legnagyobb sztálini korszakának kőkronikáját megirják.

Ezért olyan fontos, hogy mindenki jól megértse és gyakorlati és elméleti munkájában utmutatásként felhasználja azokat a megjegyzéseket és utmutatásokat, amelyeket Pártunk a kongresszuson nekünk adott. A kongresszuson elmondott beszámolójában Malenkov elvtárs az irodalomról és azokról a müvészetekről beszélt, amelyeknek közük van az ábrázoláshoz. Általános megállapitásai azonban, természetesen, az épitészetre is kiterjednek. Az irodalom és müvészet terén elért sikereinkről szólva, Malenkov elvtárs arról beszélt, hogy "helytelen volna, ha a nagy sikerek mellett nem látnánk meg az irodalmunk és müvészetünk fejlődésében mutatkozó nagy hiányosságokat. Az a helyzet, hogy az irodalom és a müvészet fejlesztése terén elért komoly sikerek ellenére, sok mü eszmei és müvészeti szinvonala még mindig nem kielégitő. Az irodalom és müvészet terén még sok a közepes, szintelen munka, sőt hellyel-közzel valóságos férczmüvek is megjelennek, amelyek eltorzitják a szovjet valóságot". Kétségtelen, hogy ez a birálat közvetlen kapcsolatban áll az épitészettel is.

Tudjuk, hogy bár épitészetünknek jelentős sikerei vannak, egészében véve még mindig elmarad az előtte álló hatalmas feladatoktól, a nép követelményeitől és igényeitől. Az épitészek és épitők még megközelitőem sem használják ki azokat a nagyszerü lehetőségeket, amelyeket korunk szelleme gazdagsága, a Párt, a kormány és a szovjet társadalom figyelme és gondoskodása az épitészet fejlesztéséről, végül pedig, magas szinvonalu szovjet technikánk nekik tömeg- és különösképpen lakásépitésünk müszaki és müvészi szinvonalának jelentős emelésére nyujt.

Még mindig tulságosan drágán és nem mindig jól épitünk; elegendő talán példaként a hangszigetelési kérdésekkel szemben tanusitott megbocsatnatatlan közömbösséget felhozni. Ebben igen sok olyan szovjetember szenved, aki olyan házban lakik, amelynek tervezője többet foglalkozott a szép külsővel, mint a lakók kényelmével. Előfordul olyan eset is, hogy az épitési költségek csökkentésének jogos követelményét a terv egyszerüsitésének helytelen utján, müvészi oldalainak szegényebbé tételével teljesitik. Már pedig a szürke, hervadt, kifejezéstelen külsejü épületek épitése, amelyeknek rossz a külső és belső kivitelezése, szovjet valóságunk szegényitését és eltorzitását jelenti.

Épitészeink még kevésbbé értenek az együttes müvészetéhez. Midőn uj épületet épitenek, igen gyakran keveset törődnek azzal, hogy miképpen kapcsolódik az a környező épületekhez, beleilleszkedik-e a már meglévő együttesbe, vagy megbontja azt. Egyes épitészek nem annyira az utca vagy tér általános képére, mint inkább arra gondolnak, hogy épületük előnyösen kiemelkedjék a többi közül.

Épitészetünknek, mint müvészetnek, lényeges fogyatékossága a stiluskérdésekkel szemben gyakran tanusitott közöny. Egyes épitészek szivesen alkalmazzák a legkülönbözőbb épitészetekből vett különféle motivumokat és formákat, olykor össze is keverik azokat. Az épitészeti motivumokat gyakran az épület jellegétől és tartalmától teljesen függetlenül, tiszta diszitésként használják. Kritikánk viszont igen kedélyesen fogja fel ezt a kérdést és nem beszél arról, hogy mi áll közel hozzánk az örökségből, mi szép és mi nem szép a szovjetember izlése szempontjából. A világ örökségének felhasználása egyáltalán nem jelenti azt, hogy mindazt át kell venni, ami éppen elénk kerül. Bármilyen különösen is hangzik, a szovjet épitéselmélet és kritika nem foglalkozik a szovjet épitészeti stilus meghatározásának kérdésével és már magát ezt a fogalmat is kerüli. Milyen szovjet épitészeti klasszicizmusról beszélhetünk azonban akkor, ha minden változatossága mellett nem rendelkezik az ismérveknek azzal az egységével, amely tartalma egységének, a benne visszatükrözött életből vett alakok egységének visszatükrözése.

Közvetlenül az épitészekre és valamennyi alkotó dolgozóra vonatkoznak G. M. Malenkov elvtárs szavai: "Ne felejtsük el, hogy mérhetetlenül megnövekedett a szovjet ember eszmei és kulturális szinvonala, s hogy izlését a Párt éppen a legjobb irodalmi és müvészeti alkotásokon fejleszti". Az utóbbiak közé tartoznak a szovjet épitészet legszebb alkotásai is, amelyek azzal, hogy városaink utcáit és tereit diszitik, naponta

hatnak az emberek izlésére, kinevelik bennük az épitészet megértését, a szépérzéket, a harmonia érzését stb.

Malenkov elvtárs beszámolójában figyelemreméltó, klasszikus meghatározását adta a tipikusnak, mint annak a főszférának, amelyben a pártosság a realista müvészetben megjelenik. "A tipikus jelleg, - mondta Malenkov elvtárs - mindig politikai probléma". A művésznek értenie kell ahhoz, hogy az élet kitartó tanulmányozásával megtalálja, felfedezze benne a tipikus jelenséget és azt müvészi alakban ábrázolja. Eközben meg kell értenie, hogy "a tipikus egyáltalán nem jelent valamiféle statisztikai átlagot. A tipikus megfelel az adott társadalmi-történeti jelenség lényegének, de nem egyszerüen az, ami a legelterjedtebb, gyakran ismétlődő, mindennapi". A tipikusnak ez a meghatározása élénk fénnyel világitja meg a realista müvész számára alkotását, kiváló eszközt ad kezébe életünk hü ábrázolásához. Malenkov elvtárs rámutat arra, hogy "a realista müvészet ereje és jelentősége abban rejlik, hogy felszinre hozhatja, s köteles is felszinre hozni és feltárni az egyszerü emberek magasrendü lelki tulajdonságait és tipikus pozitiv jellemvonásait, hogy müvészi eszközökkal megteremtheti és köteles is megteremteni az egyszerü ember szines, müvészi alakját, amely méltó arra, hogy példakép legyen és hogy az emberek utánozzák". Az alak az épitészetben nem az ember ábrázolása, de visszaadja érzéseit és gondolatait és ebben a tekintetben G. M. Malenkov megállapitásai a tipikusról az épitészetre is érvényesek. Meg kell fontolnunk azokat müvészetünk eszközeinek és lehetőségeinek fényében is. Az épitészekre ugyanolyan mértékben vonatkozik az a követelmény, hogy "iróink, müvészeink, zeneszerzőink és filmmüvészeti dolgozóink kötelessége, hogy mélyrehatóbban tanulmányozzák a szovjet társadalom életét s nagy népünkhöz méltó nagy müvészi alkotásokat teremtsenek".

A szovjet épitészek kétségtelenül teljesiteni fogják Pártunknak, egész szovjet népünknek ezt a követelményét. A szovjetemberek körében Sztálin elvtárs történelmi jelentőségü munkája és beszéde, valamint a kongresszusi határozatok által keltett visszhang élénk bizonyitása annak a mozgósitó és lelkesitő jelentőségnek, mellyel ezek a kimagasló okmányok és események birnak.

Nagyszerü célokat tüznek elénk és megmutatják az azokhoz vezető konkrét utat. Az épitészet területén dolgozóknak is irányadó elméleti tételeket és gyakorlati utmutatást adnak az alkotó feladatok megoldására. Ezek a feladatok nagyok és bonyolultak, egész szellemi erőnk és minden képességünk megfeszitését kivánják meg tőlünk.

Nincs nagyobb öröm a művész számára annál a tudatnál, hogy munkássága hasznos és szükséges a népnek, hogy a helyes uton jár, melyet a Párt határozatai és a nagy Sztálin géniusza világitanak meg.

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
BUDAPEST